

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Actorvm Ecclesiae Mediolanensis, Pars Tertia - In Qva, Liber Memorialis Ad
populum Ciuitatis, & Dioecesis Mediolanensis, A Beato Carolo Borromaeo
Titvli Sanctae Praxedis compositus continetur

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

Ecclesiae suæ absens consulit. cap. 6.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10502

1563.
 quæ disciplinæ, græcæque linguæ cogitatione, tum vero eximia pietate coniuncta, adeo est delectatus; ut hominem semper plurimi fecerit; neque destiterit, donec eum postea perduceret ad Cardinalatus gradum. Ad sui ipsius, suorumque meliorem vitæ rationem, multa Carolus à morte fratris cum instituisset; sancitis demum anno M. D. LXIII. Tridentinæ synodi decretis; ea studiosius est executus; adiecitque; etiã sanctiora. Circiter octoginta de domo sua missos fecit vno tempore; eos ferè omnes qui clericali vitæ minus apti videbantur, quos benignè admodum, liberaliterque tractatos dimisit. serica indumenta non sibi solû, sed familiaribus omnibus interdixit; qui neminem ex eis antea sine sericis splendidisque vestimentis admittebat. De corpore suo nihil adhuc seuerius statuit, quàm ut vno die singulis hebdomadis pane, & aqua tantùm vesceretur. Molesta coepit esse grauissimarum occupationum assiduitas: quibus nê à diuinarum rerum contemplatione abstraheretur, in ædiculam quandam, quam sibi remoto loco ad id constituerat, sese abdere certis horis coepit. paulatimque; se prorsus à rebus agendis subtrahere velle videbatur; nisi quem vehementer obseruauit, Bartholomæus Archiepiscopus Bracharenfis ex ordine Dominicano magna sanctitate Præsul, admonuisset; Ecclesiæ, Carolique; ipsius conscientia periculosum sibi videri, defugere munera, occupationesque illas, quæ facillè in homines longè diuersæ sententiæ recidere possent. quæ res fecit, ut consuetos labores, atque onera pergeret sustinere. Virorum pietate, disciplina ecclesiastica, doctrinaque præstantium assidua consuetudine, consilioque utebatur: inter quos alij erant boni sacerdotes Hispani; qui nuper ex ciuitate Tridentina, Concilio absoluto venerant. ex eodem

numero Franciscus Forerius fuit egregius Theologus itidem Dominicani ordinis, quem Carolus apud se retinuit. & de rebus Theologicis quotidie differentem diu audiuit. Atque propius iam ad Episcopi munus accedens; quod se graue admodum sustinere sentiebat, & ad salutem sui gregis diligenter exequi cupiebat; in sacris concionibus publicè habendis, de quo grauissimè Concilium constituerat, se coepit exercere; remotioribus tamen locis, fereque ad virginum coenobia; quamquam & in suas breui prodijt tum Sactæ Mariæ, cuius erat Archipresbyter, tum S. Præcedis, cuius titulum habebat, ecclesias. Inusitata multis sæculis in tali persona muneris functio: cõcionator haud aptissimus; tali loco; quos in hominum sermones venerit, non est opus explicare. quibus rebus tamen, eius optimum studium superari, tardarive non potuit. At verò fecit ea totam morum conuersio, constansque; in eadem voluntas; ut illum tandem vereri quodammodo summiq; infimi inciperent; & ipse Pontifex eius causa quibusdam rebus vtiliter abstineret. solidæ virtutis vis hæc est admirabilis; quæ plurimos à vitijs deterret, & ad ea, quæ recta sunt impellit; quam ipsi quoque summo loco constituti non possunt non subire. Incidit per id tempus in morbum Carolus; qui diuino quodam munere, luminis ei plurimum, cœlestisque suauitatis attulit; atque ita mentem ad superiorum desiderium acuit; ut terrena omnia magis ac magis despiciens, mortem concupisceret; atque adeo culpam in eo suam timeret; quod ab humanarum rerum radio nimis refugere, & ita Deo se totum minimè permittere, sibi videretur.

Quod antea de sua diocesi visenda, colendaque cogitauerat; id perficere quamprimum curabat. sed cum id molestè ferret Pontifex, senemque

Ecclesiæ
 suæ absens
 consulit.
 CAP. VI

que se quereretur ab eo deserere, quem
 ut filium charissimum amabat; suum
 in Insubriam aduentum, non ille qui-
 dem dimisit, qui eum in animo desi-
 xum habebat; sed paulum distulit. Sta-
 tuit verò interim ecclesie suae longè
 accuratius, quàm antea sine mora pro-
 spicere: vbi plurima corrigenda, res-
 tituenda, ordinanda esse, & probe
 sciebat, & quotidie audiebat. Ac su-
 perioribus quidem annis Vicarium
 ibi habuerat; immo Episcopalis quo-
 que ordinis hominem, qui pontifica-
 lia munera obiret. non nihil item ad
 clericalis disciplinae conformationem
 pertinens cœperat. Verùm ad
 sanctiorem, illustrioremque tunc ad-
 ministracionem; quem Mediolanum
 cum potestate mitteret, præstantissi-
 mum sibi virum perquirendum sta-
 tuit: de quo sollicitus cum inuestiga-
 ret; sapientissimo consilio fecit, ut Io-
 annis Matthæi Giberti olim Veronen-
 sis Episcopi alumnum deligeret. Cum
 enim, vix ille, clericalis vitæ, ac ad-
 ministracionis episcopalis egregia lau-
 de non multis ante annis florisset;
 & ante Concilium Tridentinum fuis-
 set ecclesiasticae disciplinae eo sæculo
 in Italia restituendæ facile princeps:
 nihil aptius, meliusve cogitare Caro-
 lus posse videbatur; quàm, ut virum
 tanti Episcopi consiliorum partici-
 pem, actionum adiutorem, instituto-
 rum peritum sibi adscisceret; ut con-
 silia sua, ex sacris Concilij præceptis
 & ex præcipuo illo animi sui lumine
 concepta, eum ijs consulens; præ-
 iungens; præstantissimam efficeret,
 Domino in primis iuuante; regendæ
 ecclesie rationem. Accersuit igitur,
 Cardinali Nauagerio Veronenfi Epi-
 scopo concedente, Nicolaum Orma-
 netum præbyterum, & iuriskon-
 sultum Veronensem; qui non solum
 fuerat Ioannis Matthæi Vicarius; sed
 cum Reginaldo Polo Cardinali sedis
 Apostolicæ Legato, in Anglia, rebus
 illius ecclesie componendis operam

dederat; & Cœcilij Tridentini actio-
 nibus interfuerat: tunc autem ab hu-
 manis cupiditatibus alienus, populū
 quendam in diocesi Veronenſi sacra
 regebat auctoritate; & paruum gre-
 gem bonus pastor, sanctè, quieteque
 pascebat. Sed eum Dominus nihil e-
 iusmodi cogitatem euocari, eiusque
 virtutè ad Mediolanensium, atque adeo
 vniuersæ Ecclesie vtilitatem, in aper-
 tum proferri voluit. Romam cum ve-
 nisset, Carolus amantissimè accepit;
 & pro sua ardenti gregis charitate,
 de ecclesia administranda, deq; omni
 sacra disciplina ex Tridentinis præci-
 puè decretis restituenda, cum illo
 plenè, assidueque communicauit: ut
 pleriq; ijs diebus mirarentur; id tem-
 poris cum eiusmodi homine consu-
 mēre, qui orbis Christiani tot, tâtaq;
 negotia sustineret. Inde illum Medio-
 lanum dimisit; quo iam anno ante cle-
 ricos miserat ex societate I E S V,
 Benedictum Palmium in primis, ma-
 gno ardore, atq; eloquentia concio-
 nato: em, qui omnes tanquam exerci-
 tati milites præcurrerent; in sua quis-
 que muneri functione Duci viam pa-
 rarent; belli que initia susciperent;
 quod grauissimum, & turbulentum
 cum deprauatis hominibus, demoni-
 busq; futurum erat. plurimi enim ex
 omni genere vitijs erant contamina-
 ti: recumq; salutarium tota ratio in ci-
 uitate, in agro, in omni denique pro-
 uincia maximè perturbata: tum con-
 tinuata, paucis annis exceptis, circi-
 ter octoginta annos Pastorum absen-
 tia; magnam ad diripiendum, dila-
 nandumq; gregem; aditum bestijs
 in manibus reliquerat: obscuratis vbi-
 que præsertim ex diuturna tempo-
 rum calamitate, sacrae disciplinae cu-
 stodiendæ, tuendæ que luminibus. Ec-
 clesiastica administratio, animarum
 curatione ferè prætermissa, ad iuris-
 dicendi munus, litigioso solumque cle-
 ricorum controuersias dirimendas,
 redacta erat. atque vni Vicario, tan-
 tum

tum otij scilicet à negotijs dabatur; vt etiam rebus ludicris frequenter posset operam dare: sed ipsa quoque iurisdictio, iudicium, siue incuria, siue ignauia, violata magna ex parte fuerat, ac imminuta. Cleri mores in vniuersum, siue domos spectares, siue ecclesias: misere corrupti: luxuries adeo libera, vt cautionem contemneret: sacerdotiorum multorum vectigalia vni assignata; eaq; ad profanum splendorem pro cuiusque gratia expetita: sacra munera ab ijs, quorum essent, neglecta; ab alijs ad egestatem sustentandam, non tam pro viribus, quàm pro inopia quæ sita. vtraque sæpe vitio, contraque sacrorum canonum præscriptiones impetrata. si quæ literæ; non ad salutem, diuinarumve rerum scientiam; sed ad lites, & iudicia comparatæ. sacrorum munerum functionibus, sacrificijsque ipsis obeundis, tamquam vulgariū clericorum officijs, nobiliores abstinere: profanis negotijs implicari: ædes sacræ ex parte maxima deformatæ; debitoque diuinorum officiorum cultu destitutæ: sordida suppellex, reliquæ aliæque sacræ res indignis modis habitæ. Concionatores ad eas res sepe intenti, quæ vt Apostolus monet, ad concertationes potius, quam ad rectam vitæ institutionem valent. Hæc omnia qualis populi vita consequatur, ignorat nemo. annuus tantummodo sacramentorum usus; ac in plurimis ne annuus quidem, sacra officia, immo ecclesiæ ipsæ parum à clericis, multo minus à laicis frequentatæ: criminum, quæ sacra potestate puniuntur magna licentia: adulteria multa, concubinatus, vsuræ. sed eius temporis miseriæ distinctius ex Caroli gestis apparebunt. Manebat certe Mediolanensium illa procliuis, ad virtutem natura: erant piorum hominum fodalitia, aliq; vetera instituta multa; quæ singularis cuiusdam bonitatis, ac pietatis significatione dabant;

exterisque hominibus à Carolo missis magnæ erant admirationi. Religiosorum hominum congregationes multa salutis habebant adiumenta. Clerici, qui Paulo Apostolo duce, ac patrono: coenobiticam vitam apud ecclesiam sancti Barnabæ iam instituerant, religiosæ, spiritualisque vitæ rationem præcipuo studio reuocare, atque inducere conabantur. rerum ducarum contemptum non solum verbis publicæ faciendis; sed etiam seuerâ admodum vitæ ratione docebant: & eorum, quæ Deus pro nobis pertulit imitatione, acriter sæpe numero inflammati, ea publicè faciebant, quæ ad homines præsentium bonorum amantes acriter commouendos, vehementer valerent. Verum, vt hi magnū numerum ad optimas christianæ vitæ exercitationes adduxissent, nullo tamen publicæ potestatis subsidio; plerisque etiam repugnantibus; vix quidquam consequi poterant, quod vniuerse ciuitatis mores immutaret. nã & ipsi religiosi ordinis homines, eius modi vitæ spiritualis institutioni, nouitatis nomine sæpe sunt aduersati: tanta vis est prauæ, ac inueteratæ consuetudinis; quæ vetustissima quoque pietatis officia, vt res super inuentas, malæque respuit, ac aspernatur. ex ceteris quoque ciuitatis bonis, multum extabat fructus salutatis; at non is tamen, qui tam magnas tollere corruptelas posset. Commodissime autem videtur euenisse; priusquam ipse Carolus veniret. Ormanesum ad ecclesiã administrandam missi: vt cum multa ex ijs, quæ æquiora sine dubio essent, ille assequeretur; multa etiam dissimulare, multa tolerare; leniter omnino ad reliquam, perfectioremque conformationem animos preparare posset. nam plena, repentinaque correctio sine magna perturbatione, ac periculo induci posse vix videtur. Carolum autem ipsum præsentem in multis, gra-

uibusq; conuere; tum eius ampli-
tudinē, potestateq; indignum erat;
tum futurę etiam administrationi nō
mediocriter incommodum: quę ex se
ueris, acribusq; inijtjs multo facilior
ei futura erat; quemadmodum exitus
comprobauit.

Quę Orma-
netus egit in
administra-
tione eccle-
się Med.
CAP. VII.
3564.

In suam igitur administrationem
ingressus Ormanetus mense Iulio an-
no à salute M. D. LXIII. quid egerit
breuiter attingendum puto: vt cu-
ius aedificij ratio latius hoc libro de-
scribēda est; eius quo modo iacta sint
fundamenta prius ostendam. Ac pri-
mò quidē præcipua quędam capita
tantummodo, ad vitia coercenda, ec-
clesiasticamq; disciplinam restituē-
dam, prudenter aggressus est; eaq; se-
re Cōcilij Tridentini auctoritate san-
cita; quibus qui resisteret, non ita fa-
cile, vel nullo modo potius posset ex-
cusari. nam & Philippus Rex, ac Me-
diolani Dux omnibus prouinciarum
suarum Præfectis iusserat; vt quę Tri-
denti constituta erant, omnino ser-
uari pro eorum facultate curarent;
ecclesiarum Antistites, quibuscum-
que rebus possent, in ijsdem perficiē-
dis iuuarent; & prouincia Gubernator
Gabriel Comius; Dux Alburcher-
chij, Senatusq; Mediolanensis, ad om-
nia in eo genere peragenda pie se pa-
ratos ostendebant. Primò igitur Or-
manetus omnium Ambrosianę eccle-
się clericorum synodum, paulo post
aduentum suum conuocauit; vt Eccle-
siarum ministros; eorum conditionē,
ac statum, tum ius habendi sacerdotij
recognosceret: ijs presentibus, quę
ad vsum pertinerēt, deliberaret; quę
seruanda essent, denūciaret: Ha-
bet vrbs Mediolanensis ecclesias ani-
marum curatione insignitas, seu pa-
rochias ad septuaginta. alias octo,
quę canonicorum collegijs colūtur.
Extra urbem vero sunt parochię cir-
citer septingentę; collegia multa.
cumque à reliquis partibus haud ita
late diocesis pateat; quę spectat ad

Aquilonem; quamuis Comensis eccle-
się sinibus ad viginti millia, & am-
plius partim teneatur; longe tamen
etiam funditur ad regiones Verbani
lacus; tum vero obliquo, longissimo-
que tractu ad alpes pertinens, ad pas-
sum circiter centum millia ab vrbe
progreditur; multumque earum re-
gionum capit, quę sub Heluetiorum
imperio sunt: ac montibus, vallibus-
que multis impedita, vias incommo-
das, atque asperas habet. Urbis igitur,
atque agri sacerdotibus conuo-
catis, qui numero fuere circiter mil-
le ducenti, synodum habuit Orma-
netus. in eo sacri Tridentini Concilij
decreta publice recipi, fidemque ca-
tholicam singulos profiteri iussit: tū
denunciauit; vnam cuique presbyte-
ro retinendam ecclesiam cum anima-
rum cura; & in illa ei residendum: cę-
teras vero quam primum dimetten-
das. de seminario clericorum consti-
tuendo egit; vnde ministri moribus,
& doctrina idonei ecclesijs suppedi-
tarentur. de honestate clericorum in
vestitu, in habitatione, in consuetudi-
ne quotidiana; in quibus varie, graui-
terque peccabatur; nonnulla consti-
tuit. quibus de rebus tum decreta re-
citata sunt; tum Palmius grauissimas,
liberalesque cōditiones habuit. Sacerdo-
tes deinde, omnes qui passim antea
nullo scientię facto periculo, nulloq;
testimonio confessiones audiebant,
eo munere interdixit; nisi prius, ab
ipso essent probati; quod tempore ce-
dens, tunc quidem leniter fecit. Legi-
timas inquisitiones, approbationes-
que, de ijs qui sacris initiandi essent,
restituere cœpit. Urbis partimque
diocesis ecclesias visit, & recogno-
uit. quarū malis tamen plurimis, &
grauissimis haud mederi plene pote-
rat; tum ob idoneorū presbyterorū
paucitatem; tum etiam ob sacrorum
vectigaliū tenuitatem; quę magnis pen-
sionib; detractis, diminuta, atq; adeo,
eximania erant. Hęc omnia licet tū
veterum,